

Lausunto

31.1.2023

VN/34927/2022
VN/34927/2022-YM-9

Työ- ja elinkeinoministeriö

Ympäristöministeriön lausunto

Lausuttavana olevan ehdotuksen mukaan kausityöasetusta (966/2017) muutettaisiin siten, että luonnon tuotteiden keruu kuuluisi jatkossa maatalouden alaan kuuluviin toimialoihin, joihin kuuluu kausiluonteista toimintaa. Perusteena on se, että luonnontuotteita Suomessa keräävät henkilöt halutaan saada kausityölain (907/2017) soveltamisalan piiriin.

Vuonna 2021 säädettyä ns. marjalakia (487/2021) ei kuitenkaan kumottaisi, vaan sitä sovellettaisiin edelleen Suomessa muulla kuin kausityöhön oikeuttavalla oleskeluluvalla oleskeleviin ulkomaalaisiin, jotka haluavat lisäansioita keräämällä ja myymällä luonnonmarjoja yrityksille muussa oikeussuhteessa kuin työsuhteessa.

Ympäristöministeriö esittää seuraavat huomiot, jotka koskevat työntekijöiden asumista ja jokamiehenoikeuksien noudattamista.

Kausityölain 6 §:n mukaan kausityöhön oikeuttavan luvan myöntämisen edellytyksiin kuuluu sen osoittaminen, että hakijalla on tai hänelle järjestetään asianmukainen majoitus, jonka on täytettävä Suomessa sovellettavassa lainsäädännössä säädetty vähimmäistaso. Lisäksi kausityölain 19 §:n mukaan Maahanmuuttovirastolle on ilmoitettava kaikista kausityöntekijän majoituksessa tapahtuvista muutoksista. Jos työnantaja järjestää majoituksen tai se järjestyy työnantajan kautta, työnantajan on mm. huolehdittava siitä, että majoitus vastaa yleisiä terveys- ja turvallisuussäännöksiä. Lain esitöissä majoitusta koskevia vaatimuksia täsmennetään seuraavasti: "Asumisolosuhteiden tulee täyttää Suomessa yleisesti tunnustetut asumisen vaatimukset. Asunnon on oltava lämmin, paloturvallinen sekä riittävällä saniteettitiloilla varustettu, mukaan lukien lämmin vesi peseytymiseen ja riittävä nukkumattila. Asunnon tulee täyttää terveydensuojelun vaatimukset. Asunnon sisäilman puhtauden, lämpötilan, kosteuden, melun, ilmanvaihdon, valon, säteilyn ja muiden vastaavien olosuhteiden tulee olla sellaiset, ettei niistä aiheudu asunnossa oleskelevalle terveyshaittaa. Asunnossa ei saa olla eläimiä eikä mikrobeja siinä määrin, että niistä aiheutuu terveyshaittaa." (HE 80/2017, s. 73)

Myös marjalaissa ja sen esitöissä (HE 42/2021) majoituksen tasoa on käsitelty varsin kattavasti.

Käytännössä on kuitenkin todettu, että ulkomaalaisten työntekijöiden asumisolosuhteiden valvontaan tarvitaan viranomaisohjeita (esim. Ulkomaalaisten työntekijöiden asumisolosuhteiden seurannan ja valvonnan kehittämistyöryhmän raportti, Valtioneuvoston julkaisuja 2022:56). Myös kausityölain piirissä toimittaessa toimijoiden opastamista ja valvontaa on todettu tarpeelliseksi tehostaa, jotta asumista koskevan sääntelyn tavoitteet käytännössä toteutuisivat. Sääntelyn terävöittämis-
takin voi olla tarpeen harkita.

Ehdotuksen perustelumuistiossa käsitellään lyhyesti luonnontuotteiden keruuta jokamiehenoikeudella todeten muun muassa, että "On mahdollista, että työsuhteessa tapahtuvan luonnontuotteiden keruun ei useissa tapauksissa katsota kuuluvan jokamiehenoikeuden piiriin, jolloin toiminta edellyttää maanomistajan suostumusta". Ympäristöministeriö toteaa, että

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Ympäristöministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 35
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 7
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1603 9320
+358 9 1603 9320

kirjaamo.ym@gov.fi

jokamiehen oikeuksien käytön kannalta ei ole merkitystä siinä ovatko marjanpoimijat työsuhteessa vai muussa oik-suhteessa. Marjanpoiminnan tosialliset vaikutukset määrittävät voiko toimintaa harjoittaa jokamiehen oikeudella. Ympäristöministeriön ymmärryksen mukaan ei ole nähtävissä, että marjanpoiminnasta aiheutuvat tosialliset vaikutukset muuttuisivat, jos poimijat olisivat jatkossa työsuhteessa.

Marjalan 6 §:n nojalla luonnontuotekeruualan toimijalla on velvollisuus mm. perehdyttää kerääjä jokamiehen oikeuksiin ja keräämisen olosuhteisiin. Vastaavan kaltaista velvollisuutta ei ole kausityölaissa säädetty. Ympäristöministeriö katsoo kuitenkin, että poiminnan toimivuuden perusedellytyksenä, oli poimija sitten työsuhteessa tai muussa oikeussuhteessa, on poimijan toimiminen jokamiehen oikeuksia noudattaen. Ympäristöministeriön tietoon tulee aika ajoin tapauksia, joissa luonnontuotteita keräävät ulkomaalaiset eivät ole osanneet toimia jokamiehen oikeuksia ja -velvollisuuksia noudattaen. Tapaukset liittyvät useimmiten laittomaan tulentekoon, roskaamiseen, liikkumiseen ja poimimiseen pihapiireissä tai niiden välittömässä läheisyydessä sekä poimintatapojen aiheuttamiin kasvustovaurioihin. Ympäristöministeriö korostaa, että velvollisuus perehdyttää poimija jokamiehen oikeuksiin ja -velvollisuuksiin täytyy edelleen olla luonnontuotekeruualan toimijalle säädettyinä. Perehdytyksessä tulee varmistaa, että ulkomaalainen kerääjä ymmärtää jokamiehen oikeuksiin kytketyt kiellot, rajoitteet ja velvoitteet ja osaa toimia näitä noudattaen. Mikäli jatkossa suurin osa ulkomaalaisista poimijoista olisivat työsuhteessa, on perehdytysvelvollisuudesta jokamiehen oikeuksiin tarpeen säätää kausityölaissa.

Kansliapäällikkö

Juhani Damski

Lainsäädäntöneuvos

Matleena Haapala

Liitteet

-

Jakelu

TEM MAKO Kansainvälinen osaaminen ja työvoima -tiimi, Ariann Grandell

Tiedoksi

YM Miliza Malmelin
YM Kirsi White

VN/34927/2022-YM-9

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: